

TOSMO MI

*Sjećanja
Tek trag,
dubok i drag.
Ma kakav bio
on je tvoj dio!*

Zvjezdana Čagalj Utrobičić

TOSMO MI

Ova monografija je nastala iz želje za prikazivanjem uloge vrtića u životu grada,
nastajanja mreže vrtića od postanka do danas te
širenja vrtića na Makarskom primorju i događanja u njima.
Ključ koji je otvarao sva vrata bio je ključ zvan djetinjstvo.
Djetinjstvo naših vrtića i njihov razvoj ujedno je i put razvoja i odrastanja našeg grada.
Ako je predškolski odgoj plamen koji traje više od pola stoljeća u našem gradu,
onda su ovo samo iskrice tog plamena.

Predškolski odgoj kroz povijest

O značaju predškolskog odgoja govorili su i pisali još u antičko doba tada poznati filozofi, Platon, Aristotel. Kvintilijan posebnu pozornost pridaje izboru osobe koja će odgajati djecu jer je ona važna za stjecanje dječjeg znanja o svijetu i za usvajanje moralnih vrijednosti. Ideje ovih filozofa doprinijele su razvoju predškolskog odgoja i mnoge ni do danas nisu izgubile svoj smisao.

J. A. Komenski u 17. stoljeću sistematski razrađuje zadaće, sadržaje i metode predškolskog odgoja djeteta u obitelji. Sto godina poslije Pestaloci na svom imanju osniva sirotište te tako i on daje svoj doprinos odgoju.

Razvojem industrije i zapošljavanjem žena Robert Owen u svojoj tvornici otvara predškolsku ustanovu sa zadaćom oslobađanja majki radnica brige o djeci dok rade i zaštiti djece od štetnih utjecaja sredine.

Razvoju predškolskog odgoja doprinijela je i talijanska liječnica Marija Montesori (1870.-1952.), osobito u dječjem domu "Casa del bambini". Metode ove liječnice koriste se u radu i danas, a širom svijeta postoje Montesori vrtići.

Na prostorima bivše države prva predškolska ustanova otvorena je u Subotici 1843. godine, a tek 1891., nakon donošenja zakona o dječjoj zaštiti predškolske ustanove, intenzivnije se otvaraju u razvijenijim gradovima (Zagreb, Ptuj, Maribor, Novi Sad).

Važna odredba tog zakona je da su sve bogatije općine dužne osnivati i izdržavati zabavišta bez obzira na materinji jezik i vjersku pripadnost djece.

Godine 1929., novim zakonom o osnovnoj školi, raniji nazivi, kao što su vrtići, čuvališta, zabavišta i sl., ukidaju se i uvođe se jedinstveni naziv zabavište koje radi u sastavu osnovne škole.

Godine 1938. na području tadašnje države djeluje 400 zabavišta, a od toga ih je 40% državnih. Zanimljivo je spomenuti je tada jedno od tih 400 zabavišta djelovalo i u Makarskoj.

Nakon Drugog svjetskog rata društvena zajednica preuzima brigu o smještaju djece od 3 do 7 godina, a kasnije i od prve godine života do polaska u školu.

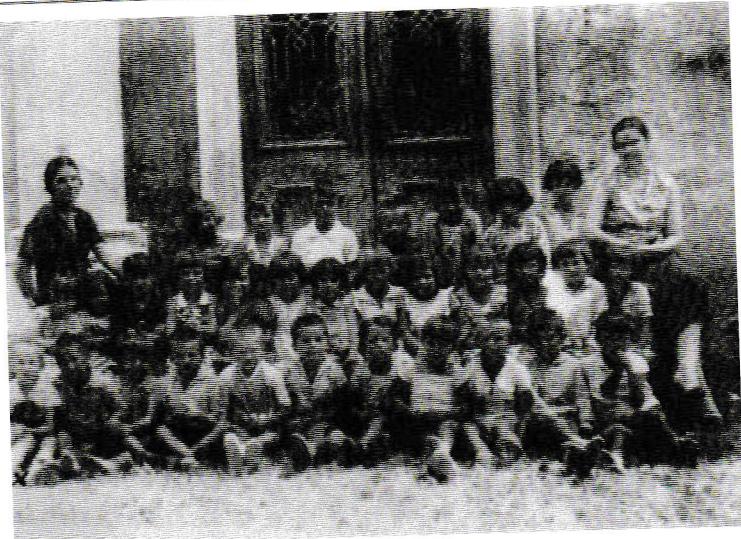
Počeci predškolskog odgoja

Odgojno-obrazovni rad sestara milosrdnica

Godine 1911. sestre milosrdnice su preuzele brigu o poучavanju male djece u Froebeljanskoj školi, a stanovale su u kući koju je dao sagraditi makarski biskup Stjepan Blašković i u kojoj se nalazila škola i gradska knjižnica (danas na obali, Filipini).

Početak rada dječjeg zabavišta u Makarskoj datira od 1.12.1927.¹

Zabavište je otvoreno pri osnovnoj školi u Makarskoj s dvije odgojne skupine, koje su vodile učiteljice zabavilje Ljubica Lalić i Marija Margetić, s maturalnom svjedočnjicom učiteljica osnovne škole i zabavišta.

Slika 3. Polaznici dječjeg vrtića 1931., odgojiteljice Ljubica Lalić i Marija Margetić

Slika 1. Ljubica Lalić

Slika 2. Vinka Gašparini

Godine 1934.² na rad u zabavište dolazi Vinka Gašparini.

Zabavište je radilo u dvije velike sobe, s oskudnim didaktičkim sredstvima, ali je imalo veliki školski vrt koji se mnogo koristio u radu. Od 1950. do 1.9.1952. godine vrtić nije radio. Godine 1952. vrtić ponovo počinje s radom u mješovitoj skupini, a odgojiteljice su bile Danica Glavina i Zdenka Brbić.³

Pedagoške 1953/54. vrtić prekida s radom te nastavlja s radom 1955/56. godine u prostoru kuće Antunović s odgojiteljicom Slavenkom Pavlinović.

Godine 1956/57. u mješovitoj skupini rade odgajateljice Slavenka Pavlinović i Zdenka Brbić.

Slavenka Pavlinović Mihaljević prvi je odgojitelj u vrtiću koji se otvara u gradu nakon višekratnih prekida rada. U vrtiću radi od 1.9.1955. do odlaska u mirovinu 1990. godine. Od 1955. do 1970. radi kao odgojitelj, a ujedno i rukovodi vrtićima, organizira rad, a od 1976. do 1980. ravnateljica je vrtića. U tom vremenu (do 1980.) otvoreni su vrtići Pčelica, Radost, Veseljko, Tučepi, Podgora, Igrane, Drvenik, Baška Voda i Ciciban. Slavenka Mihaljević aktivna je u društvenom radu. Za svoj rad dobiva sljedeća priznanja:

1977. Medalju rada ukazom Predsjednika države, 1978. Priznanje - jubilarnu medalju Crvenog križa Hrvatske, 1979. Zlatnu značku Saveza društva Naša djeca Hrvatske, a 1986. Nagradu Grada Makarske.

¹Izjava dr. Miće Marinovića
²Arhiv Dječjeg vrtića Biokovsko zvonce

³Arhiv Dječjeg vrtića i sjećanja odgojiteljic

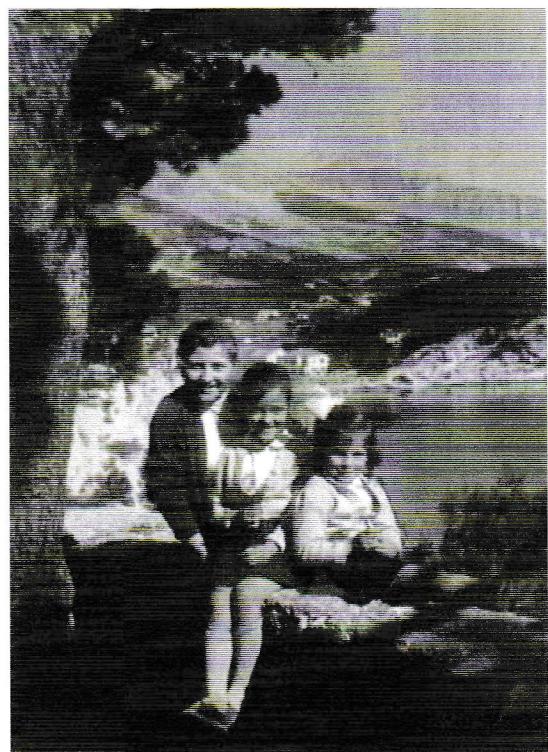
Slika 4. Polaznici dječjeg vrtića s odgojiteljicama, 1953.

Slika 5. Polaznici dječjeg vrtića, 1957.(?), s odgojiteljicama Slavenkom Mihaljević i Zdenkom Andrijašević

Slika 6. Polaznici dječjeg vrtića, 1957., s odgojiteljicama Slavenkom i Zdenkom

Slika 7. Odgojiteljica Slavenka Mihaljević s djevojčicom iz vrtića na poluotoku Sveti Petar

Slika 8. Odgojiteljica Slavenka Mihaljević s polaznicima vrtića u borovoј šumi, 1958.

Slika 9. Djeca iz vrtića u igri u borovoj šumi

Teta Slavenka o sebi

Slika 11. Teta Slavenka s djecom, 1969.

Slika 10. Djevojčica obučena za cvjetni korzo, 1957.

- Davne 1955., prije punih 50 godina, stigla sam u Makarsku nakon završetka škole za odgojitelje u Zagrebu, koju sam završila zahvaljujući stipendiji kotara Makarska. Po dolasku dobijam zadatak organizirati rad vrtića i biti odgojitelj u vrtiću.

Prostorije u kojima sam radila bile su u obiteljskoj kući Antunović u Omladinskoj ulici. Sjećam se da sam u prostoriji zatekla jedan ormar i malene zelene školske klu-pice, dar Osnovne škole Podgora. Mlada, puna elana, ljubavi prema djeci i željna rada ubrzo sam prostor opre-mila i obogatila najnužnijim za rad s djecom. U vrtić su primljena djeca svih zainteresiranih roditelja, bez ograni-čenja broja upisanih. To su djeca rođena 1950., 1951. i 1952. godine. Danas su to obiteljski ljudi, ugledni građani grada, veliki dio njih su djedovi i bake, koji svoje unuke šeću gradom ili dovode u vrtić.

Većina ih je sijeda kao i njihova teta Slavenka. Sretna sam kad vidim i sretnem sve te ljude koji su bili nekad moja djeca u vrtiću, a posebno kad mi se obrate i pozdrave me.

Hvala svima koji se sjećaju svog boravka u vrtiću i svoje tete Slavenke.

U kući Antunović vrtić radi do 29.11.1965., kada seli u uređeni prostor stambene zgrade u Jadranskoj ulici i dobiva ime 'Marica Srzić'.

Slika 12. Marica Srzić prije Drugog svjetskog rata

Marica Srzić je rođena 4.5.1923. u Makarskoj. S nepunih 16 godina uključila se u radnički pokret. Godine 1939. član je prvog odbora antifašista Makarske, a 1943. gine u NOB-u.⁴

Slika 13. S otvaranja dječjeg vrtića 'Marica Srzić', 1965.

Slika 14. S otvaranja dječjeg vrtića 'Radost', 1971.

Od 1965. do 1967. vrtić radi u 3 odgojne skupine. Odgojitelji su Zorka Grbić, Slavenka Mihaljević i Zdenka Andrijašević.⁵

Godine 1968. otvara se vrtić Veseljko koji je radio neprekidno do 1993., a 1994. prostorije vrtića ustupljene su udruzi Sunce, koja okuplja djecu sa smetnjama u razvoju. U rujnu 1971.⁶ otvoren je vrtić Radost s 3 odgojne skupine. Sredstva za vrtić osigurao je Fond za neposrednu dječju zaštitu općine Makarska.

Uz prigodni govor vrtić je otvorila predsjednica Fonda Cvijeta Visković.

Slika 15. Djeca u vrtiću, 1971.

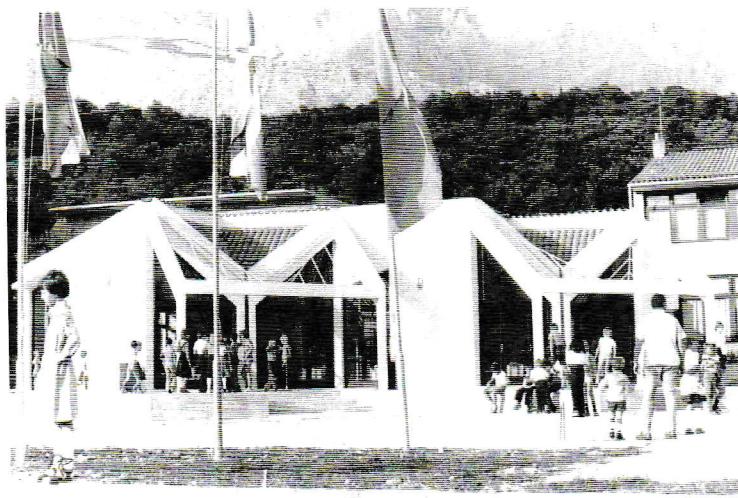
⁴Arhiv Gradskog muzeja Makarska

⁵Arhiv Dječjeg vrtića

Godine 1974.⁷ počeo je s radom dječji vrtić u Tučepima. Radio je u prostorima Hotelskog Tučepi do 30.04.1975. kada se zatvara zbog turističke sezone. Vrtić nastavlja rad u prostorima škole.

DJEČJI VRTIĆ ANTICA GRUBIŠIĆ TUČEPI

Slika 16. Natpisna ploča na dječjem vrtiću Antica Grubišić u Tučepima

Slika 17. Zgrada dječjeg vrtića u Tučepima

U sastavu Marice Srzić od 1.9.1975. su vrtiči Lili Nola - Podgora i Jelka Jurišić - Baška Voda.

Godine 1975/76. vrtić Marica Srzić broji 450 djece u 15 odgojnih skupina i to: Centar 3 skupine, Veseljko 3 skupine, Radost - 4 skupine, Tučepi 2 skupine, Baška Voda 2 skupine i Podgora 1 skupina.

Godine 1978. u Tučepima se otvara prvi namjenski vrtić pod nazivom Antica Grubišić.

Godine 1978. otvara se dječji vrtić u Brelima, a 1979. dječji vrtić u prostorima škole u Igranimima.⁸

Slika 18. Dječji vrtić Ciciban

Slika 19. Dječji vrtić Ciciban

Slika 20. Dječji vrtić Ciciban

Slika 22. Sa svečanog otvaranja dječjeg vrtića u Igramima

Godine 1978. raspisan je referendum za samodoprinos za izgradnju vrtića.

17. listopada 1989. otvoren je novi dječji vrtić u Igramima

18. listopada ~~1978.~~ otvoren je vrtić Zelenka. Prigodni program izvela su djeca pod vodstvom odgajateljice Ivane Visković.

21. travnja 1990. otvara se namjenski vrtić Lili Nola u Podgori.⁹

Slika 21. Sa svečanog otvaranja dječjeg vrtića u Igramima

Slika 23. Sa svečanog otvorenja dječjeg vrtića Zelenka

⁹Arhiv Dječjeg vrtića u Makarskoj

Slika 24. Sa svečanog otvorenja dječjeg vrtića Zelenka

Slika 25. S otvorenja dječjeg vrtića u Podgori

Slika 26. S otvorenja dječjeg vrtića u Podgori

U rujnu 1990. otvoren je dječji vrtić u Drašnicama, namjenski za jednu skupinu djece, a odgojitelj je bila Angela Lučić.¹⁰

Slika 27. S otvaranja dječjeg vrtića u Drašnicama

Slika 28. S otvaranja dječjeg vrtića u Drašnicama

U proljeće 1995. otvoren je u Gradcu dječji vrtić Mala Kate namjenski, a do tada je djelovao u prostorima škole. Odgojiteljice su bile Marija Bojanović i Tea Andrijašević.¹¹ Godine 1997/ 98. otvoren je novi vrtić u Makarskoj, predio Istok, koji 1998/99., uoči Dana državnosti, dobiva ime Vrapčić.¹²

Slika 29. Otvorene dječje vrtiće u Vrapčiću

Slika 30. Otvorene dječje vrtiće u Vrapčiću

Povodom tog svečanog trenutka otvorena je izložba likovnih radova na temu More. Autori izložbe su djeca i odgojiteljice Milena Škobić i Ivanka Fiamin. Gospodin Mate Lendić je dao ime vrtiću uz obrazloženje: "Vrabac je autohtona ptica stanarica, ona je uvijek tu, ne seli."

¹¹ Arhiv DV
¹² Arhiv DV

Boravci u vrtiću

Poludnevni boravci organizirani su od početka vrtića do današnjih dana.

Cjelodnevni boravci organizirani su otvaranjem jaslica i cjelodnevnih primarnih boravaka u dječjem vrtiću Ciciban.

Prve jaslične skupine otvorene su 1.9.1981. godine, jaslice 1, 2, 3 i primarna 1 otvaranjem vrtića Ciciban. Prvi put se u vrtiću zapošljava pedagog Jovanka Buvinić i viša medicinska sestra Ljubica Toula.¹³

Otvaranjem primarnih programa i formiranjem stručno-razvojne službe intenziviran je odgojno-obrazovni rad i zdravstvena zaštita djece i djelatnika, edukacija stručnog osoblja i ostalih zaposlenika te roditelja.

U narednim godinama do današnjih dana broj djece ne prestano raste, kao i broj skupina pa Ciciban postaje pretjesan za obuhvat sve djece. Ubrzo se adaptira polivanjsna dvorana u prostor cjelodnevnog boravka, a narednih godina primarni cjelodnevni boravci se organiziraju i u prostorima dječjeg vrtića Radost, Maslačak i Vrapčić.

Slika 31. Prve jaslice u Makarskoj

Jaslice 1, odgajatelj Katarina Premeru, med. sestra Zdravka Gojak, domaćica Marija Mihaljević

Slika 32. Jaslice 2

Slika 34. Primarna 1, odgajateljice Kata Jelaš i Ana Erceg

Slika 33. Jaslice 3

Jaslice 2, odgojitelji Margita Lebedina, Vesna Nola, Nina Glavina, domaćica Marija Mihaljević

Jaslice 3, odgajatelji Milijana Katavić, Zora Mihaljević, domaćica Danica Pavlinović

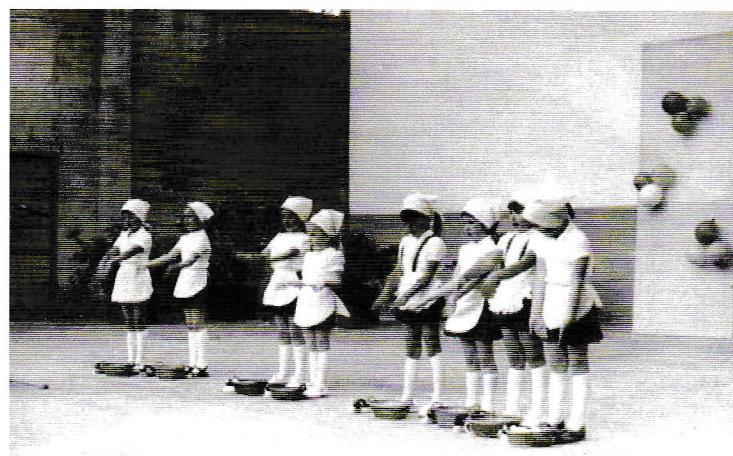
**Što se u vrtiću radi
nekad - danas**

Slika 35. Cvjetni korzo, 1957/58.

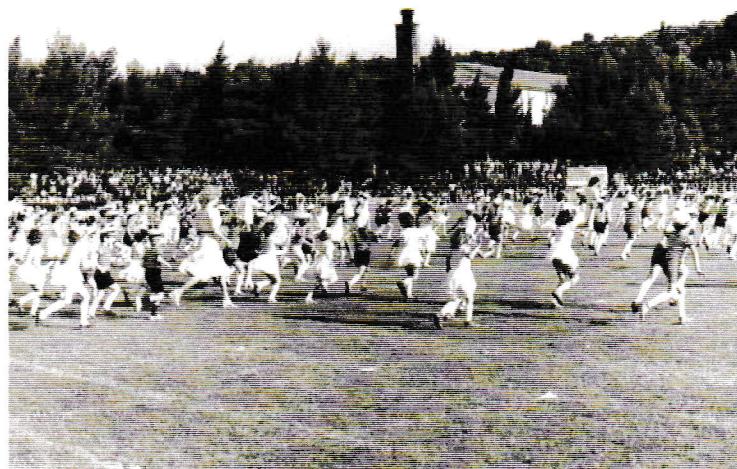
Slika 36. Priredba 'Djeca pjevaju', 1973.

Slika 37. Dječja priredba u vrtiću, 1973.

Slika 38. Izložba dječjih radova u dječjem vrtiću Pčelica

Slika 39. Slet Proljeće je procvalo, 1977.

Slika 40. Djed mraz u vrtiću, 1984.

Slika 42. Na Trgu fra A. K. Miošića u Makarskoj upriličena je 23. listopada 1994. proslava Dani kruha.¹⁴ Svečani program izvela su djece i odgajateljice Erika Babić, Ivanka Fiamin i Ana Letica

Odgajitelji djeci i šire

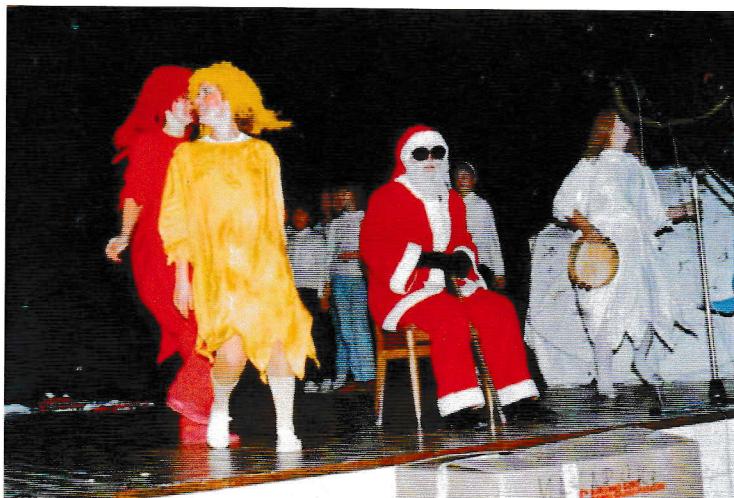
Odgajitelji: Erika Babić, Milijana Katavić, Ivana Visković, Snježana Visković, Milena Kuran, Ana Erceg, Zora Mihaljević, Milena Škobić, Ana Vuković, Sanda Erceg, Ilonka Lalić i Vesna Nola su u razdoblju od 1986. do 1990.¹⁵ osmisile i izvele niz igrokaza za svu djecu Makarskog primorja.

Slika 41. Jesenska svečanost u Cicibanu, 1982.

Slika 43. Igrokaz Pingvin, 1986.

Slika 44. Igrokaz Boje, 1987.

Slika 45. Novogodišnja bajka, 1988.

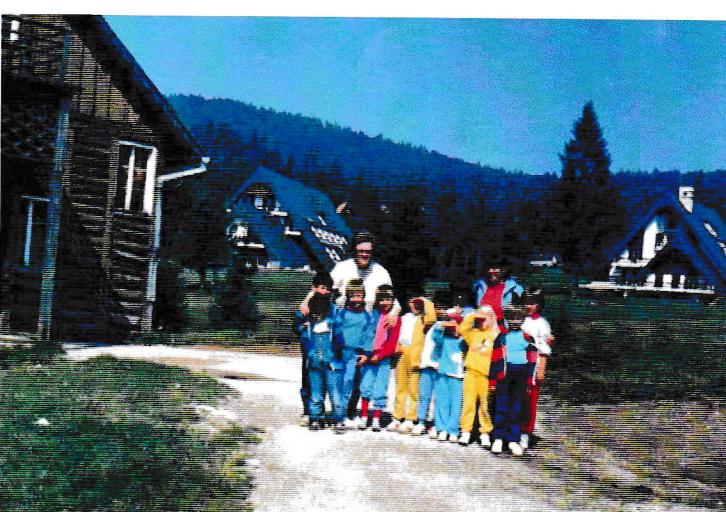

Slika 46. Tingl-tangl, 1989.

Slika 47. Oglas, 1990.

Kostime za sve predstave izradila je domaćica Kristina Alfrević, a scenografiju kućni majstor Mladen Lebedina.

Slika 48. Ljetovanje na Tari, 1987.

Maškare, dani vrtića, cvjetna korza, završne svečanosti

Slika 49. Završna svečanost, 1980.

Slika 50a. Završna svečanost, 1985.

Slika 50. Završna svečanost, 1985.

Slika 51. Male maškare, 1994/95.

Slika 52. Mali karneval 18.02.1995., sudionici povorke su makarski vrtići i dječji vrtić Drvenik

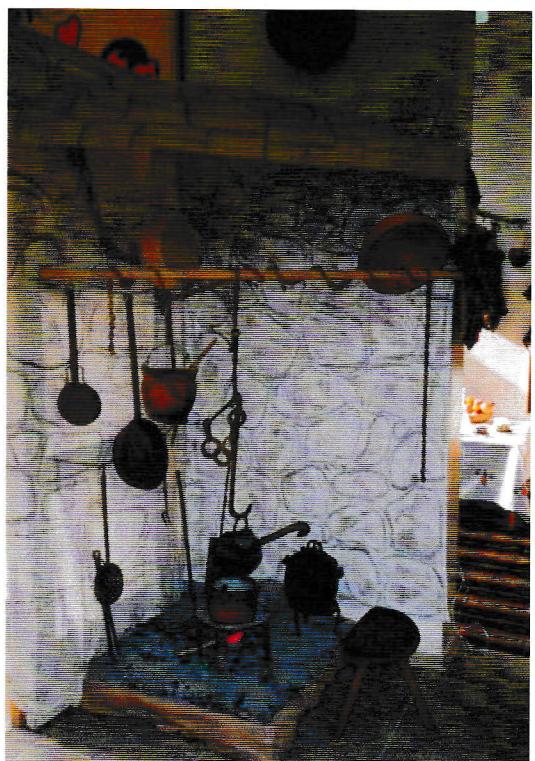
Slika 53. Mali karneval 18.02.1995., sudionici povorke su makarski vrtići i dječji vrtić Drvenik

Slika 54. Cvjetni korzo, 2002. na Kačićevom trgu u Makarskoj

Slika 55. Završna svečanost, 2003.

Slika 56. Etnografski izlošci u dječjim vrtićima

Posebni programi

Devedesetih godina u vrtićima se pojavljuju posebni, kraći programi, a organiziraju se za djecu koja nisu obuhvaćena vrtićem, kao i za vrtičku djecu koja osjećaju potrebu za nekim posebnim programom: učenje stranih jezika, tjelesni odgoj i folklor, kraći program subotom (otvorena subota).

Pojedini vrtići su bili prepoznatljivi po programima koje su kontinuirano provodili i predstavljali na županijskim danima predškolskog odgoja u Splitu: eko programi, kulturna baština, rad sa scenskom lutkom, glazbeni i likovni programi.

Slika 57. Etnografski izlošci u dječjim vrtićima

Slika 59. Djeca uče svirati

Slika 60. Dječji zbor i orkestar

Slika 58. Djeca uče narodne plesove

Slika 61. Dječja kazališna predstava

Slika 62. Dječja likovna radionica

Slika 64. Proslava u vrtiću u Podgori, 1993.

Vrtići djeci u vrijeme Domovinskog rata

Zbog velikog broja djece prognanika i izbjeglica smještenih na području Makarskog primorja svi vrtići na Maka-
rskom primorju su se uključili u osmišljavanje razno-
vrsnih programa i aktivnosti s djecom i za djecu.

Slika 63. Božićni koncert u crkvi u Podgori

Slika 65. Ispred dječjeg vrtića u Podgori

Kraći program C-vrtić

Na upisu za 1992/93. značajno se smanjio broj upisane djece (oko 100).¹⁷

U želji da se ispune prazni prostori vrtića i da se djeca vrate u vrtić ravnatelj i stručno razvojna služba odlučuju ponuditi korisnicima kraće programe.

Tim odgojitelja, Ivana Visković, Sanda Erceg, Milena Škobić i Marina Josipović, sadržajno osmišljavaju program u vrtiću Radost i daju mu ime C-vrtić.

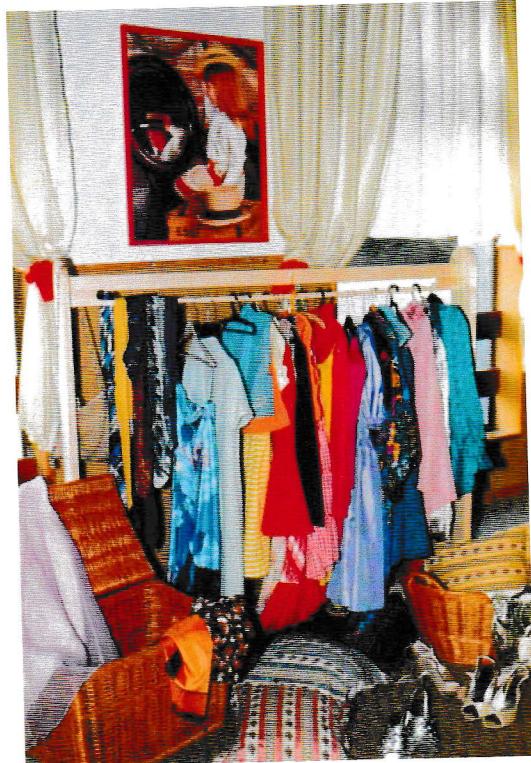
C-vrtić je kraći program nastao kao pomak od uobičajenih klasičnih oblika, a namijenjen je djeci u dobi od 3 do 7 godina, ali i djeci nižih razreda osnovne škole.

Program se ostvaruje kroz:

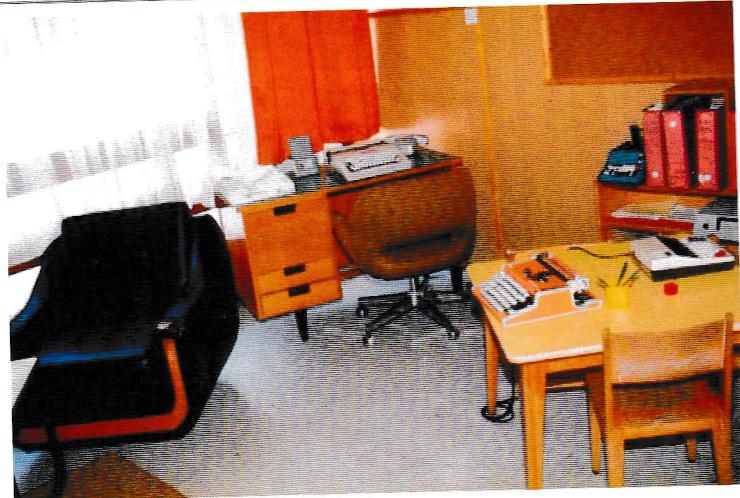
1. Svakodnevne kraće programe u trajanju od 3 sata kroz jutro i popodne

2. Posebni povremeni programi: vrtić u gostima (luktarske predstave), prigodni programi (za Božić i Uskrs) i proslave rođendana.

Cilj C-vrtića je obogaćivanje kvalitete dječjeg življenja izvan obiteljskog kruga.

Slika 66. Bakin ormari (maštaonica)

Slika 67. Ured

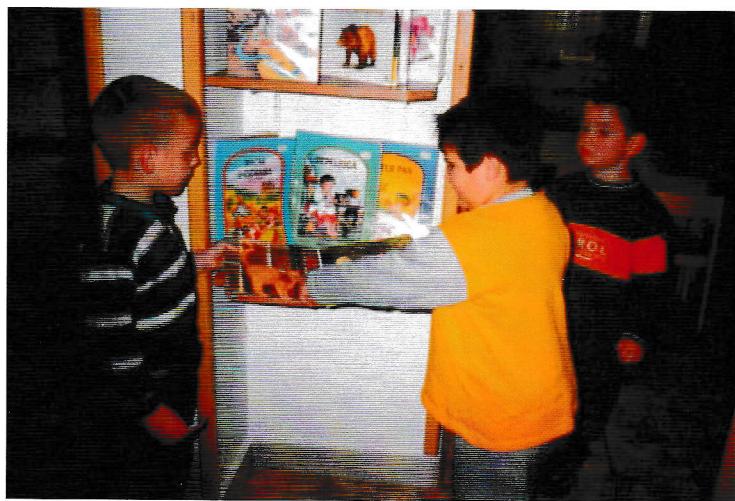
Slika 68. Prostor za roditelje

Slika 69. Rođendanska

Mala knjižnica

Pedagoške godine 1995/96. započelo je stvaranje "naše male knjižnice" na razini jedne skupine, s ciljem poticanja dječjeg interesa za slikovnice i čitanje, te kod roditelja poticanje osvješćivanja važnosti slikovnice i bajki u odgoju djece. Do 1998. projekt je prihvaćen u cijeloj ustanovi i održao se do danas.

Slika 70. Mala knjižnica

Suradnja s roditeljima

Datira od početaka vrtića. Intenzivnija suradnja ostvarena je programom C-vrtića 1992. i dalje radionicama kreativnog izražavanja, radionicama odgovornog roditeljstva, uključivanjem roditelja u neposredan rad, zajedničkim izletima i proslavama, scenskim skupinama roditelja. Suradnja se ostvaruje i kroz projekte "dijete, vrtić, obitelj", "mala knjižnica", prirodna i kulturna baština, eko projekt.

Slika 72. Suradnja s roditeljima

Slika 73. Suradnja s roditeljima

Slika 71. Djeca u Gradskoj knjižnici u Makarskoj

Prirodna i kulturna baština

Od samog osnutka ustanove odgojitelji rade na upoznavanju i njegovanju prirodne i kulturne baštine. Intenzivniji rad kroz projekte ostvaruje se od 1994/95. s ciljem upoznavanja tradicijskih vrednota i prirodne baštine neposrednog okruženja.

Slika 74. Djeca u narodnoj nošnji

Slika 75. Makete starih kuća

Slika 76. Razgledanje prirodne baštine

Ravnateljice:

1970. - 1975. Zorka Grbić
1975. - 1976. Olga Jurišić (v. d.)
1976. - 1980. Slavenka Mihaljević
1980. - 1995. Zdenka Boškin
1995. - 2003. Ivana Visković
2003. - Darija Martinović

Ana Kunac, Djeca i muzej

Već treću godinu zaredom Gradski muzej Makarska obilježava međunarodni Dan muzeja, 18. svibnja, izložbama na kojima sudjeluju djeca makarskih dječjih vrtića «Biokovsko zvonce». Slučajna blizina termina Dana muzeja i Dana vrtića omogućila je ovu zanimljivu suradnju, a time je naglašena i potreba kulturnog opismenjivanja djece od najranije dobi, naravno prema njihovom uzrastu i mogućnostima. Od iznimne je važnosti za intelektualni razvoj djeteta i njegovo socijaliziranje unutar kulturnog okruženja kojemu pripada, naviknuti ga na postojanje muzeja, galerija i knjižnice. Posjećivanje, u našem slučaju, muzeja samo je sebi svrha, djecu je nepotrebno zamarati sadržajem i značenjem pojedinih izložbi, za to ima vremena, ali je potrebno kod njih započeti stvaranje navike dolaska u muzej.

Na koji drugi način možemo popraviti činjenicu da jedan dio stanovnika Makarske i ne zna da u njihovom gradu postoji muzej i to smješten u spomeniku kulture, palači Tonoli. Zbog toga je rad s djecom jedan od najvažnijih zadataka svakog muzeja, trebamo djecu učiniti dvostrukim sudionicima muzejskog rada na način da ih privučemo kao posjetitelje i animiramo kao suradnike. Neponovljivo je vidjeti oduševljenje djece kad u izložbe-noj prostoriji ugledaju neki svoj rad; u trenutku stvaranja, riječ izložba bio je još maglovit pojam u njihovoj glavi, a sad - *evo crtež visi na židu i svi ga gledaju, djeca, tete, mame i tate*. Na taj se način jača svijest o vlastitoj vrijednosti i potiče na dalji rad. Ne smijemo, međutim, pretje-rivati, ovaj proces suradnje moramo raditi odmjereni, više kroz igru, da ne bismo pro-

zveli suprotan učinak. No, o tome bespriječorno brinu tete odgajateljice u dječjim vrtićima, koje poznaju mogućnosti i potrebe predškolske djece. Njihova pedagoška stručnost i iskustvo, kao i suradnja s roditeljima, neophodni su za pravilan rad muzeja s djecom i jedino zajedničkim nastanjnjima možemo postići da se djeca prepoznaaju kao dio mediteranskog, hrvatskog kulturnog kruga u kojemu su rođeni i rastu.

Dobro došli u Gradski muzej

Priča iz davnine

Spoznavaju o vrijednosti i važnosti kulturne baštine, kao jedne od osnovnih kategorija, kroz koju saznajemo korijene i razvoj ljudskog roda u cjelini, moramo odgovorno primijeniti u našoj lokalnoj sredini, poštujući svoj hrvatski identitet u širim kontekstu europske i svjetske kulturno-povijesne slike.

Međunarodni Dan muzeja 2003. godine, čijaje tema bila *Muzeji i prijatelji muzeja*, obilježili smo izložbom *Priča iz davnine*, koja je nastala u suradnji s najmlađim muzejskim prijateljima djecom predškolske dobi iz dječjeg vrtića Maslačak, njihovim roditeljima i odgajateljima, koji su pokrenuli zajedničku akciju prikupljanja starih predmeta koji su izišli iz upotrebe te im prijeti nestanak i zaborav.

Sakupljeni predmeti bili su izloženi u Gradskom muzeju Makarska na način da dočaraju nekadašnji izgled *konobe, kužne, tinela i sobe*. Istovremeno, u drugoj izložbenoj prostoriji prikazana su rodoslovna stabla djece - sudionika, određujući ih na taj način kao ravnopravne pripadnike svoga kulturnog i obiteljskog kruga. Ovaj projekt bio je sastavni dio proslave Dana vrtića u Makarskoj.

Izložbom *Priča iz davnine* željeli smo podsjetiti širu javnost na stare predmete i njihov uporabni značaj, koji polako nestaju. Nazivi kao što su *ponistra, žobnica, bronzin, vuštan, vaculet, šotana, kušin, krtol, feral, škudela...* još uvijek kod nekih od nas izazivaju nostalgično sjećanje na svoje ili bakino djetinjstvo iz priča, ali nije daleko trenutak kada će vrijeme izbrisati riječi i njihov smisao iz naših misli. Zbog toga je od iznimne vrijednosti ovaj projekt u kojemu su djeca kroz sakupljanje, crtanje i opisivanje predmeta upoznala kulturnu baštinu svoga kraja, spoznajući tako vlastito porijeklo i pripadnost, svoje mjesto na planetu kojeg treba moćuvati. Usvajajući starinske nazive proširili su svoj rječnik, a suradnjom s nama upoznali su se s pojmom i prostorom muzeja te potrebom sakupljanja, čuvanja i prezentiranja starih predmeta. Na otvorenju izložbe govorila je odgajateljica Jelena Erceg istaknuvši kako sudjelovanjem u aktivnostima njezovanja kulturne baštine djeца postaju sudionici ozbiljnog stvaralačko-spoznanjnog procesa koji se temelji na dječjem poznavanju etnografskih vrijednosti te se oplemenjuje svake godine novim istraživačkim djelatnostima. Program otvorenja obogatio je nastup djece koja su pjesmom, recitacijama i igrokazima oduševila brojne posjetitelje.

U ovom velikom projektu sudjelovali su djeca, roditelji i odgojite-

ljice dječjeg vrtića Maslačak: Jadranka Visković, Slavenka Urlić, Jelena Erceg, Darija Martinović, Ivana Visković, Tončica Rupčić, Matea Selak, Mira Jovanović, Ružica Puharić i Marina Čizmić.

Odijelo

U svibnju 2004. godine proslavili smo međunarodni Dan muzeja izložbom na temu *Odijelo*.

Zamišljeno je da pojedini muzeji na svom području djelovanja animiraju nekoliko grupa djece, od predškolske do srednjoškoleske dobi, na likovnokreativnu suradnju. Odijevanje je važan segment našeg života te je kao tema raznolik i neiscrpan, bilo da se bavi proučavanjem i prikazivanjem odjeće kroz povijest, regionalnim osobitostima narodne nošnje ili pojedinim predmetima koji dodiruju ljudsko tijelo, kao što su obuća, nakit, torbe, pokrivala za glavu i slično. Naši mali i mladi suradnici pokazali su veliku kreativnost i maštu pronalazeći nadahnuće u suvremenom životu, svjetu bajki, kulturnoj baštini i pričama svojih roditelja i odgajatelja.

Najmlađi sudionici izložbe *Odijelo* bili su naši stari suradnici djece vrtića Maslačak iz Makarske, grupe odgajateljica Slavenke Urlić, Jadrane Visković, Anele idić i Sanje Pavić. Uz pomoć svojih *teta* izradili su narodne nošnje od tkanine te razne ogrlice i ostali nakit od školjaka, perli i sjenenki. Maštoviti crteži pokazali su nam da su djeца i te kako svjesna važnosti odjeće u našem svakodnevnom životu.

O suradnji predškolske djece i kulturnih ustanova na otvorenju izložbe govorila je Darija Martinović, ravnateljica dječjih vrtića «Biokovsko zvonce», a dogadjaj su uljepšala dječja obučena u narodne nošnje Makarskoga primorja.

Dio radova s ove izložbe bio je prikazan u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu na završnoj svečanosti proslave međunarodnog Dana muzeja.

S otvaranja izložbe 'Odijelo'

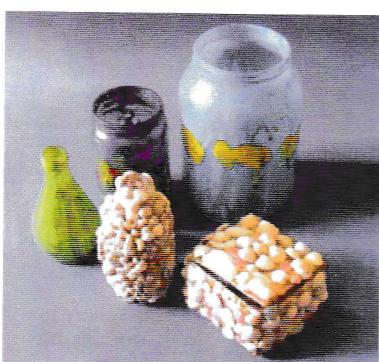
Radost iz Makarske, grupa odgajateljice Ivane Visković. Svojom maštom dočarali su nam boje i mirise starinskog Božića na suvremenim način.

Tako su suhe smokve, šipci, sjemenke i grančice prepleteni u zvonca, vjenčiće i svjećenjake, koji su svojom ljepotom izazvali veliku pozornost posjetitelja izložbe.

More

More kao tema izložbe kojom je u našem muzeju dječji vrtić «Biokovsko zvonce» obilježio dane vrtića dogovoren je još prošle godine. Zamišljeno je da na njoj sudjeluju dječa svih makarskih vrtića (Ciciban, Vrapčić, Pčelica, Radost, Maslačak iz Makarske i Grdelin iz Tučepi) izražavajući svoje viđenje mora, obale, morskog svijeta, ribara, brodova, galebova bilo literarnim razmišljanjima ili raznim likovnim prikazima. Dječa su pokazala nevjerojatnu maštu i sposobnost izražavanja olovkom, bojom, papirom, školjkama, kameničićima i ostalim materijalima. I ponovo se dogodila zanimljiva slučajnost - ovogodišnja tema međunarodnog Dana muzeja nosi naziv Portal, što u najširem smislu znači ulaz, prolaz ili vrata. More volimo svi, ono je ljepota i vječna inspiracija te neizbjegni svakodnevni pejzaž stanovnicima Makarske. Morem se može doći u najudaljenije krajeve pa je more u pravom smislu riječi portal u svijet. Tako smo još jednom zajedničkom temom istovremeno obilježili Dan vrtića i Dan muzeja, a simboliku ove podudarnosti ne treba shvatiti samo kao slučajnost, nego nastaviti u smjeru suradnje Muzeja i djece od najranije dobi.

'Dječji radovi na izložbi «More»'

Božić u Muzeju

Božić je jedan od najradosnijih i najljepših vjerskih i tradicijskih blagdana. U nama budi sjećanje na djetinjstvo, ali i sreću zbog pripadnosti današnjem vremenu i kulturi. Ljepota i tajanstvenost božićnog slavlja upravo je u spoju starog i novog, nastojanja da bogatstvo i raznolikost drevnih običaja i simbola isprepletemo sa suvremenim spoznajama te ih prikažemo i doživimo na nov način. Izložba *Božić u Muzeju 2004.* prikaz je radova koji su nastali u posebnom ugođaju predbožićnih dana. Među brojnim radovima starijih sudionika isticale su se kreacije djece vrtića

To smo mi

- 10 godina suradnje Gradske galerije Antuna Gojaka i dječjeg vrtića Biokovsko zvonce.

Projekt pod nazivom "To smo mi" osmislili su odgajatelji u makarskim vrtićima, a podrazumijeva niz događanja koji se odnose na promidžbu i rad vrtića te doprinos odgajatelja i stručnog osoblja u ovim odgojnim ustanovama.

Gradska galerija Antuna Gojaka, utemeljena 1995., redovno prati rad ovih ustanova prezentacijom izložbi pod istim nazivom na kojima se fotografijama i različitim dokumentima prezentira rad djelatnika vrtića, te djece, a likovni dječji radovi prezentiraju se slikama i keramičkim i inim predmetima kojima su autori djeca.

Tako se na najbolji mogući način prožima rad makarskih javnih ustanova i potiče zanimanje javnosti, a djeca se od malih nogu uče posjećivati te poštivati javne, kulturne ustanove bez bojazni od lažne, zastarjele mistifikacije istih, jer sve instance društva, prema našemu mišljenju, svakako moraju biti u funkciji pučanstva, a posebice djece i mladeži. Narod i grad rastu zajedno s djecom.

Prateći dječji rad u svim segmentima obnavljamo sebe, vraćamo se djetinjstvu te se sjećamo onog najboljeg što je ostalo u nama upravo zahvaljujući djetinjstvu i mladežtvu.

U ovih deset godina suradnje makarske Galerije i dječjih vrtića primjetili smo da djeca u svojim radovima upotrebljavaju mnoštvo boja razigrano prikazujući motive iz sva kidašnjeg života i mašte.

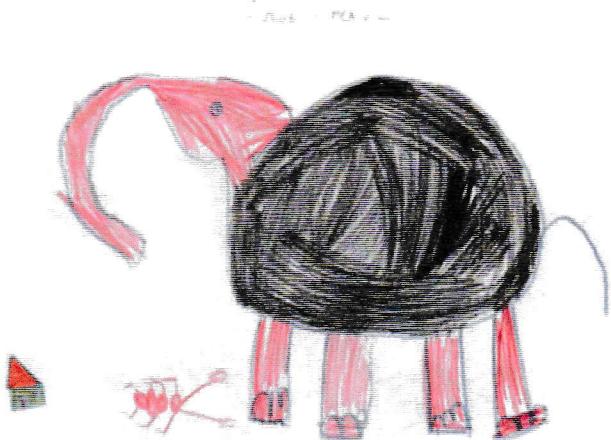
Mi odrasli prisjećamo se kako smo se osjećali jako važni kad bi kao djeca sjeli u klupe i na prazan papir stavljali sve ono što smo vidjeli, željeli ili samo u svojoj mašti zamisljali. Sva naša vjerovanja i nade povjeravali smo papiru, a u svojoj smo mašti zamisljali da smo balerine, glumice, a dječaci vjerojatno da su piloti, policajci ... ili smo prikazivali svoje kuće, igračke, livate po kojima smo se igrali, more koje nas je općinjavalo...

Ta potreba za snovima vjerojatno je i danas ostala u nama prisutna bar djelomično i tako pomalo ostajemo djeca cijeli život.

To i jest nešto najljepše što nam se može dogoditi. Snovima ostajemo vezani za djetinjstvo, ali svjesni da ovoj današnjoj djeci trebamo maksimalno pomoći - sve su to naša djeca jer žive tu pored nas, s nama, svakodnevno pod istim nebeskim krovom.

Ivana Kokić

Lijepo je živjeti uz more,
S njim su mi najdraže zore.
Gdje god idem, svugdje njega tražim,
Uvijek se rado na njegovu obalu vratim.

Tatjana Rakuljić
VIII. A

OŠ o. Petra Perice, Makarska
Voditeljica: Margarita Katavić

Svima onima koji su ovoj monografiji doprinijeli idejom, djelom, riječju, slikom i podrškom te u nju utkali "trag dubok i drag" važna napomena: Katalog smo ispunili dostupnim nam fotografijama poradi ilustracije rada vrtića, povijesti vrtića i različitih djelatnosti, što ne znači da u nekoj bližoj budućnosti ne možemo povećati ovaj broj, ali to će zavisiti samo od novčanih sredstava. Svi prilozi su dobrodošli i zasigurno ćemo naći način da ih pametno upotrijebimo.

Redakcija

Literatura:

- V. Milunović, Družba sestara milosrdnica u Makarskoj, Makarsko primorje br. 6, Makarska 2003.
- Petar Puharić, Šezdeset godina ekonomskog obrazovanja podno Biokova, Makarska 1996.
- A. Mijatović, Osnove suvremene pedagogije, Zagreb 1999.
- B. Starc, M. Čudina Obradović, A. Pleša, B. Profaca, M.
- Letica, Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi, Zagreb 2004.
- Pedagoška enciklopedija, sv. 2, Zagreb, 1989.

Naslovna stranica: dječji crteži

Posljednja stranica: Makarska, nekad i danas

Glavna i odgovorna urednica: **Darija Martinović**

Pomoćnica urednice: Zdenka Boškin

Tehnički urednik: Josip Karamatić

Likovno oblikovanje: Ivana Kokić i Rikardo Škorlić

Tekstovi: Darija Martinović, Zdenka Boškin, Slavenka Mihaljević,
Dubravka Borić, Ana Kunac, Ivana Kokić

Fotografija: Studio Daskalović, Studio Bezinović, Studio
Kapista, Foto Brzica, Ante Franić, Tonći Čorić

Lektura: Nada Šimić

Zahvaljujemo na pomoći i suradnji:
dr. Miči Marinoviću, Daliji Batošić, Matildi Vuletić,
Ivni Pletikosić, Marinu Šrziću, Ankici Kostanić,
Milki Dudi i Zoranu Jurju Rajčeviću i
stručno razvojnoj službi dječjeg vrtića

Katalog u povodu izložbe **To smo mi** te 10 godišnjice
održavanja izložbi u Gradskoj galeriji Antuna Gojaka

Br. kat.: 34

Ilustracija pretežno u bojama, str. 27, dim.: 22 cm x 24 cm

Trajanje izložbe: 31. svibnja - 13. lipnja 2005.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
SVEUČILIŠNA KNJIZNICA U SPLITU

UDK 373.24 (497.5-37 Makarska) (064)

IZLOŽBA To smo mi (2005 ; Makarska)
<Izložba> To smo mi, <Makarska>, 31.
svibnja - 13. lipnja 2005. / <glavna
urednica Darija Martinović>. - Makarska :
Gradsko vijeće, 2005.

Bibliografija.

ISBN 953-97943-5-8

1. Gradska galerija Antuna Gojaka

111218018

